

Burgerschap

Onderwijs in burgerschapsvorming

2024-2028

Inhoudsopgave

1. Voorwoord.....	3
2. SKOT visie op burgerschap	4
3. Visie van De Talenter op burgerschap.....	5
3.1 Kernwaarden	6
3.2 Schoolklimaat	6
3.3 Leerlingenraad.....	7
3.4 Ouders- Verbinding - Omgeving.....	8
3.5 Digitaal burgerschap.....	8
4. Pijlers Burgerschap.....	10
5. Concrete uitwerking op groepsniveau	11
6. Monitoren van de opbrengsten	20
7. Professionaliseren en faciliteren	22

1. Voorwoord

Voor u ligt het plan Onderwijs in burgerschapsvorming 2024 - 2028 van De Talenter. Het geeft richting en biedt kaders voor het ontwikkelen en uitvoeren van SKOT-beleid. De basis van dit plan vindt zijn oorsprong in het koersplan 2023-2027 van Stichting Katholiek Onderwijs Twenterand (SKOT).

Burgerschap vormt samen met taal, rekenen en digitale geletterdheid de basisvaardigheden. In al ons handelen, dus ook bij burgerschap is de bedoeling van SKOT "Samen Verantwoord Ontwikkelen" en de leidende principes van SKOT de basis voor ons handelen.

In dit plan is onze visie op burgerschap geformuleerd, geven wij aan hoe wij willen dat onze leerlingen- als het gaat om burgerschap- onze school gaan verlaten en zijn de doelen voor burgerschap geformuleerd. De doelen zijn uitgewerkt in concrete acties op groepsniveau. Daarnaast beschrijven wij op welke manier wij de opbrengsten ten aanzien van burgerschap monitoren en hoe wij vorm en inhoud geven aan de professionalisering in het kader van burgerschap.

Januari 2024

Chris Aben

2. SKOT visie op burgerschap

Actief burgerschap is de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de samenleving en daaraan een actieve bijdrage te leveren. In een samenleving is het belangrijk dat er aandacht is voor gelijkwaardigheid en gedeelde waarden, ongeacht ieders achtergrond. Het gaat om het leren samenleven met elkaar. Dat alle burgers deelnemen aan de maatschappij en bekend zijn met en betrokken zijn bij uitingen van de Nederlandse cultuur in al haar verscheidenheid.

Burgerschap gaat over botsende waarden en welke rol daarin genomen wordt. De school mag hiervoor een oefenplaats zijn. Het uitdragen van actief burgerschap vraagt om de ontwikkeling van kennis, houding en vaardigheden.

Voor de leerlingen van SKOT vinden wij het belangrijk dat zij waarden meekrijgen die hen sterken en ontwikkelen tot evenwichtige, krachtige personen, die hun eigen perspectief kunnen plaatsen in het perspectief van de ander en de omgeving in relatie tot de democratische rechtstaat. Dit vraagt om een open mind en een onbevooroordeelde houding van alle betrokkenen.

Respect voor jezelf, de ander en de wereld om je heen, gelijkwaardigheid, vertrouwen, eigenheid, samen, verantwoordelijk en veiligheid, zijn voor ons basiswaarden waaruit het denken en handelen in een democratische omgeving ontstaat. Deze grondhouding dragen de medewerkers van SKOT uit in hun handelen zowel binnen als buiten SKOT.

De leidende principes van SKOT zijn de onderlegger om met elkaar te leren samenleven.

We geloven in je. Dit doen we door vertrouwen te geven en vanuit dit vertrouwen hebben we hoge passende verwachtingen	We ondersteunen je. We zien wie je bent en wat je nodig hebt. We geven advies waar nodig en stimuleren je om keuzes te maken.
We geven je ruimte om te leren. We creëren een boeiende en inspirerende leeromgeving. We ontdekken en onderzoeken samen en stellen heldere, realistische doelen. Fouten maken, daar leer je van.	We laten je de wereld om je heen zien. We tonen dat de wereld groter is dan je eigen school en leggen verbinding tussen omgeving en tussen de scholen.

Goed burgerschap op de Talenter sluit naadloos aan op de leidende principes en identiteit van SKOT zoals weergegeven op blz. 6 van het [koersplan SKOT](#).

3. Visie van De Talenter op burgerschap.

In de algemene visie en missie van De Talenter is te lezen hoe belangrijk we het vinden om kinderen vertrouwd te maken met de normen en waarden die horen bij goed burgerschap.

Visie en missie De Talenter

Visie:

Natuurlijk kiezen ouders uit Enter en omgeving voor Katholieke basisschool De Talenter.

Ieder kind heeft talent. Wij willen de kinderen met cognitieve, sociale, creatieve, sportieve en (of) kunstzinnige talenten begeleiden in het ontwikkelen van die talenten.

Wij zijn een katholieke school die zich continu ontwikkelt. We gaan uit van het positieve en hebben oog voor de onderwijsbehoeften van elk kind. We luisteren naar elkaar, geven elkaar vertrouwen en hebben respect voor de eigenheid van ieder kind. Zo worden onze normen en waarden herkenbaar en zijn ze zichtbaar in ons dagelijks handelen.

We creëren een veilige, voorspelbare, gestructureerde en uitdagende leeromgeving waar kinderen met plezier zijn. Pas als dat verwezenlijkt is, is het mogelijk om hoge opbrengsten (die we natuurlijk willen halen) te realiseren. We leren de kinderen stap voor stap verantwoordelijk te zijn voor hun eigen leerproces. De sociaal emotionele ontwikkeling van ieder individu hebben we hoog in het vaandel staan. We willen de kinderen juist die vaardigheden bijbrengen, die ze nodig hebben om zich staande te houden in onze complexe maatschappij.

Om onze visie te realiseren is een duidelijke en open relatie met ouders en externe partners vanzelfsprekend. Hierbij is een constructieve samenwerking essentieel.

Visie aanvullend voor kinderen van de groepen 1 en 2:

De leerkracht creëert een rijke speel- en leeromgeving. Kinderen krijgen ruimte van de leerkracht om zelf het initiatief te nemen tot spelen en krijgen ruimte tot ontdekkend leren. De leerkracht sluit aan bij de naaste ontwikkeling en is in staat de omgeving te benutten om spel uit te lokken en kinderen te begeleiden. De leerkracht volgt de ontwikkeling van het kind en brengt het in kaart. Observatie is hierbij een belangrijk middel om te zien wat kinderen op dat moment nodig hebben.

Missie:

Rekening houdend met de individuele verschillen heeft een kind op Katholieke basisschool De Talenter zelfvertrouwen, is het in evenwicht, is het sociaal, toont het respect, heeft het zicht op eigen capaciteiten, is het computer- en internetvaardig en kan het zich positief kritisch opstellen in de huidige samenleving.

Ingezoomd op Burgerschap geldt dat we de kinderen op De Talenter leren hoe ze in een vrij, democratisch land kunnen leven, met respect voor anderen. Het gaat over de basisnormen en waarden van onze samenleving. Dit wordt benaderd vanuit kennis, vaardigheden en houding. We maken het niet tot één vak, maar het zit verweven in onze schoolcultuur.

Uitgangspunt hierbij zijn de acht basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

De acht basiswaarden zijn:

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkwaardigheid
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid
- autonomie
- verantwoordelijkheidsbesef
- afwijzen van onverdraagzaamheid

- afwijzen van discriminatie

Binnen onze schoolcultuur is burgerschap o.a. in onderstaande beschrijvingen terug te zien.

3.1 Kernwaarden

Wij hebben zes kernwaarden vastgelegd. Als ouders hun eerste kind aanmelden dan worden die kernwaarden nader uitgelegd. Op diverse plekken, onder andere in de schoolgids, worden ze uitgewerkt. De zes kernwaarden zijn:

- *Talenten laten schitteren
- *Samen met u en uw kind
- *Sociaal emotioneel ontwikkelen
- Kwink
- Antipestprotocol
- Regels van school
- *Hoe hoog leg jij de lat?
- We helpen je maar je bent zelf verantwoordelijk voor je eigen werk
- *EDI (Expliciete Directe Instructie). Werken volgens principe van:
 - Leerkracht doet het voor
 - Wij doen het samen
 - Jullie doen het samen
 - Je doet het zelf
- *Pittige denkers en Doeners
 - Voor als uw kind wat extra's nodig heeft

3.2 Schoolklimaat

Onze school is een veilige omgeving met een sociaal veilig klimaat. Dit wil niet zeggen dat onze school altijd veilig is. Alleen in een omgeving waarin kinderen en volwassenen zich veilig voelen, kan er actief geoefend worden in omgangsvormen, basiswaarden, diversiteit, identiteit en democratie. Onze heldere waarden en normen zijn hiervoor voorwaardelijk.

School is immers een ontmoetingsplaats waar kinderen van elkaar leren door wat ze zien en ervaren. Hierdoor vindt waardenoverdracht niet alleen mondeling plaats, maar ook informeel in de omgang met elkaar. Alle medewerkers zijn zich hierbij bewust van het feit dat zij zelf in alles een rolmodel zijn. Met een brede blik, vanuit meerdere perspectieven, het gesprek kunnen leiden over de wereld om ons heen. Van jezelf, naar de school, de buurt, naar de hele wereld.

Naast heldere waarden en normen, zijn ook herkenbare routines van belang. Hierdoor weten leerlingen wat er wanneer van ze verwacht wordt, wordt de omgeving overzichtelijk en kunnen ze steeds beter vanuit hun eigen verantwoordelijkheidsbesef, autonoom zijn. In hoofdstuk 8.3 van de schoolgids zijn onze schoolregels vastgelegd.

Jaarlijks voert de leerkracht minimaal één keer per jaar een kindgesprek. Het welbevinden thuis en op school staat in het gesprek centraal. Ook wordt met de kinderen uit de groepen 7 en 8 besproken wat ze van hun toekomst verwachten. De leerkracht zal in alle gesprekken op positieve wijze hoge verwachtingen uitspreken.

In ieder geval bespreken we in september en in januari het antipestprotocol met de kinderen. Daarnaast werken we in alle klassen structureel met onze methode voor sociaal emotioneel leren: KWINK.

Kwink is een methode voor sociaal-emotioneel leren (SEL). Burgerschap en mediawijsheid maken er een wezenlijk onderdeel van uit. Kwink biedt een doordacht SEL-programma, gebaseerd op de laatste

wetenschappelijke inzichten. Het is gericht op preventie (van bijvoorbeeld pesten op school) en de kracht van een veilige groep. Het sluit goed aan bij de principes van PBS (Positive Behaviour Support).

Kwink:

- Voorkomt verstorend gedrag en pesten
- Werkt preventief voor de gehele groep
- Zorgt voor een sociaal veilige groep
- Verhoogt de leeropbrengsten
- Werkt met vijf bewezen gedragscompetenties
- Biedt iedere les unieke filmpjes
- Voldoet aan de Wet Sociale Veiligheid
- Is leuk!

Daarnaast werken we voor de zaakvakken met de methodes Blink en Tijdzaken. Beide methodes bevatten velerlei onderwerpen die goed burgerschap ondersteunen. Ieder schooljaar starten we met de Gouden Weken. In deze eerste drie tot vier weken van het nieuwe schooljaar besteden wij dus erg veel tijd aan groepsvormende activiteiten. In deze periode kunnen kinderen meedenken en meebeslissen over hoe zij met elkaar het schooljaar willen omgaan. Datzelfde geldt voor de eerste twee weken na de kerstvakantie de zogenaamde Zilveren Weken. Als de kinderen in groep 6 zitten dan krijgen ze de training 'In je sas met de klas'. Twee leerkrachten zijn hiervoor opgeleid en zij verzorgen in samenspraak met de leerkracht de training.

3.3 Leerlingenraad

Het doel van de leerlingenraad is:

- het vergroten van de betrokkenheid van de leerlingen;
- het bevorderen van de verantwoordelijkheid voor schoolse zaken;
- de leerlingen laten ondervinden wat realistisch en haalbaar is;
- aan te geven dat leerlingen een eigen stem hebben binnen de school, zodat ze weten dat ook hun stem ertoe doet;
- de leerlingen spelenderwijs kennis te laten maken met democratische beginselen
- het bevorderen van actief burgerschap

De leerlingenraad is als volgt georganiseerd:

Uit de groepen 6 t/m 8 wordt per groep één vertegenwoordiger gekozen. Jaarlijks zijn er ongeveer vier vergaderingen. De vertegenwoordigers vragen aan de klasgenoten of er onderwerpen zijn die ze moeten inbrengen. De leerkracht creëert hier tijd voor. Bij elke vergadering is de bovenbouwcoördinator als adviseur en begeleider aanwezig.

De leden van de leerlingenraad lichten de besluiten van de leerlingenraad vervolgens in alle groepen toe aan de hand van het verslag dat wordt opgesteld door de notulant.

De kinderen blijven een heel schooljaar in de leerlingenraad.

De leerlingenraad vergadert over:

- ideeën die vanuit de groep mee worden genomen; in elke groep vindt voorafgaand aan een vergadering van de leerlingenraad, een klassenvergadering plaats;
- punten die de kinderen die in de leerlingenraad zitten zelf inbrengen;
- onderwerpen uit de actualiteit;
- Ontwikkelingen op school

3.4 Ouders- Verbinding - Omgeving

Burgerschapsvorming vindt niet alleen binnen school plaats. Juist als leerlingen ervaren dat hun kennis, houding en vaardigheden ook door hun ouders, de kinderopvang, de sportvereniging, de buurt, kortom door de maatschappij worden onderschreven, is de kans dat ze zich dit eigen maken, groter.

Contact en samenwerking met de omgeving is daarom van essentieel belang en ziet er bij onze school als volgt uit:

- Onze school werkt, waar dat zinvol is, samen met ouders en maatschappelijke partners; Dit wordt zichtbaar tijdens de algemene inloopmiddagen, de 10-minutengesprekken, de oudervereniging, in hand en spandiensten door ouders, in leerling ondersteuning door externe partners voor leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften, in samenwerking met kinderdagopvang en peuterspeelzalen, in overleg met de gemeente, de GGD, het maatschappelijk werk, etc.

Ook komen vanuit de maatschappij allerlei vraagstukken de school binnen, zoals opvoedkundige -, relationele – en/of financiële problemen. Indien nodig onderhoudt de school, in overleg met betrokken ouders of verzorgers, contact met diverse externe instanties.

- Ons onderwijs is afgestemd op onze maatschappelijke omgeving, en past bij wat daar nodig is; Voorbeelden daarvan zijn het houden van maandsluitingen waarbij ouders worden uitgenodigd, het schoonmaken van Stolpersteine, het verzorgen van twee oorlogsmonumenten, een jaarlijks gesprek tussen kinderen en de burgemeester en het deelnemen aan gemeentelijke sport- en culturele activiteiten.

- Onze school is duidelijk over wat we willen, doen en bereiken. Ons onderwijs en de resultaten daarvan zijn inzichtelijk voor de buitenwereld en staan helder beschreven in de schoolgids. We leggen verantwoording af: we zijn ‘transparant’; Dit doen we onder andere naar de Medezeggenschapsraad, oudervereniging, de leerlingenraad, de voorzitter van het College van Bestuur, de Raad van Toezicht, de Kwaliteitscoördinator, in het zorggesprek en aan de Onderwijsinspectie. Maar ook in gesprek met de gemeente en diverse maatschappelijke instanties.

- Onze school overlegt met andere scholen, onder meer over de afstemming van het onderwijs, over de overdracht van leerlingen, over wat nodig is in onze omgeving, en over de (gezamenlijke) invulling van onze maatschappelijke verantwoordelijkheid. Zo vindt er bijvoorbeeld vijf keer per schooljaar overleg plaats tussen gemeente en de directies van de PO scholen. Zo hebben ook ICT-ers en IB-ers van SKOT regelmatig overleg met elkaar.

3.5 Digitaal burgerschap

Media spelen een belangrijkere rol in ons dagelijks leven. Het beïnvloedt onder meer de manier waarop we met elkaar communiceren, waarover we het hebben en wat we belangrijk vinden.

Om hier bewust en verantwoord mee om te gaan, zijn een aantal vaardigheden nodig. De verzamelterm daarvoor is ‘digitaal burgerschap’. Dit omvat zowel praktische vaardigheden, als mediawijsheid en digitale geletterdheid.

In het bovenschoolse BIT en het daarvan afgeleide ICT-plan De Talenter staat beschreven hoe we digitaal burgerschap vormgeven.

BURGERSCHAP 9

4. Pijlers Burgerschap

Burgerschap gaat over de manier waarop we ons verhouden tot onszelf, de ander en onze omgeving.

Actief Burgerschap houdt in dat we actief deelnemen aan de samenleving op basis van vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. (basiswaarden van de democratische rechtstaat)

Vanuit deze basiswaarden burgerschap komen we tot de volgende pijlers:

1 Vrijheid van meningsuiting

Betekent voor ons dat je mag schrijven of zeggen wat je denkt, ook dat je tegen opvattingen van andere in mag gaan. Iedereen mag dus ook zijn of haar geloof uitdragen, of zijn of haar mening aan anderen voorhouden. Daarbij moet je je wel houden aan de wet en fatsoensnormen.

2 Gelijkwaardigheid

Betekent voor ons dat mensen van gelijke waarde zijn. Daarbij maakt het niet uit wat je denkbeelden zijn of wat je gelooft. Je hoeft niet te vinden dat die denkbeelden of gebruiken zelf waardevol zijn, maar wel dat mensen met andere denkbeelden en gebruiken niet minder waard zijn dan jij, of dan jouw groep.

3 Begrip voor anderen

Betekent voor ons dat je probeert te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben: wat is de achtergrond daarvan en waarom is dat belangrijk voor een ander?

4 Verdraagzaamheid

Betekent voor ons dat je de mening of het gedrag van een ander accepteert, ook al ben je het er helemaal niet mee eens. En het betekent ook dat je iedereen ruimte wilt geven om zo'n mening of zulk gedrag te hebben. Natuurlijk moet iedereen zich daarbij wel houden aan de wet.

5 Autonomie

Betekent voor ons dat iedereen zelf kan bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/haar leven wil leiden. Ieder is dus bijvoorbeeld vrij om zelf te bepalen welke denkbeelden of welk geloof voor hem/haar belangrijk is. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.

6 Verantwoordelijkheidsbesef

Betekent voor ons dat iedereen verantwoordelijk is voor zijn/haar eigen handelen en bewust is van de mogelijke consequenties. Het betekent voor ons ook dat iedereen zich bewust is van het nemen van verantwoordelijkheid. Verantwoordelijkheidsbesef houdt ook plichtsbesef in.

7 Afwijzen van onverdraagzaamheid

Betekent voor ons dat je tolerant in de samenleving staat. Hierbij worden afwijkende ideeën of gewoontes geaccepteerd, binnen de grenzen van de wet.

8 Afwijzen van discriminatie

Betekent voor ons dat je voorkomt dat mensen of groepen bij anderen achtergesteld worden op basis van (persoonlijke) kenmerken.

5. Concrete uitwerking op groepsniveau

Vanuit de 8 pijlers zijn de volgende 6 thema's vastgesteld. Hierin zijn de burgerschapsdoelen op gebied van kennis, vaardigheden en attitude per groep uitgewerkt.

Thema 1: Verdraagzaamheid, uit pijler 1, 2, 3, 4, 7, 8				
groep	kennis	vaardigheden	attitude	bronnen
1/2	De leerlingen weten dat je, door elkaar te helpen, een ander blij kunt maken.	Leerlingen zijn in staat met kleine taken elkaar te helpen en kunnen positief contact maken met elkaar.	De leerlingen zijn bereid elkaar te helpen en staan open voor contacten.	Gouden/zilveren weken -Kwink -het bespreken van voorvallen in klassensituatie
3/4	De leerlingen weten dat er soms problemen en ruzietjes zijn die we samen moeten oplossen. Ze herkennen buitensluiten, en weten dat dit niet hoort.	Leerlingen kunnen eenvoudige ruzietjes oplossen op basis van luisteren naar elkaar en empathie tonen. Ze komen op voor kinderen in de groep die buitengesloten worden. Ze zijn in staat hun mening te geven over onrechtmatige situaties.	De leerlingen willen elkaar begrijpen door o.a. te luisteren naar elkaar en bereid zijn problemen op te lossen. Ze zijn bereid om voor elkaar op te komen wanneer er sprake is van buitensluiten en pestgedrag.	-Gouden/zilveren weken -Kwink - het bespreken van ter zake doende voorvallen in de klas situatie -bespreken anti-pestprotocol
5/6	De leerlingen weten hoe conflicten/ruzies kunnen ontstaan en hoe je deze kunt oplossen en eventueel voorkomen. Ze kunnen zich inzetten voor de ander en herkennen onrechtvaardige situaties in de wereld om hen heen.	De leerlingen zijn in staat om conflicten in de schoolcontext op te lossen en daar verantwoordelijkheid voor nemen en indien nodig de hulp van de leerkracht inzetten. De leerlingen kunnen hun mening verwoorden over actuele en historische onrechtvaardigheden in de samenleving	De leerlingen zijn bereid om onderlinge conflicten/ruzies uit te spreken en willen eraan werken om deze op te lossen. Ze zijn bereid om na te denken over onrechtvaardige situaties in de samenleving en daar het gesprek over willen voeren.	-Gouden/zilveren weken -Kwink - het bespreken van voorvallen in de klassensituatie - bespreken antipestprotocol -Blink -In je sas met de klas
7/8	De leerlingen hebben kennis van de geschiedenis m.b.t. onrechtvaardigheden. Ze hebben kennis over	De leerlingen komen op voor elkaar. Ze kunnen herkennen en zijn in staat een bijdrage te leveren aan	De leerlingen zijn bereid op te komen voor mensen die buitengesloten worden. Ze zijn	-Gouden/zilveren weken -Kwink -Methodes Tijdzaken en Blink

	het oplossen van conflicten op een vreedzame manier. De leerlingen herkennen wanneer een ander hulp nodig heeft en bieden dit aan.	de te bedenken oplossingen. Ze bieden hulp zonder daar iets van terug te verwachten.	bereid na te denken over oplossingsrichtingen en bereid mee te werken aan de oplossing door vooral goed te luisteren. De leerlingen zijn bereid om iets te doen zonder tegenprestatie.	-het bespreken van voorvallen uit het verleden -bespreken antipestprotocol - bezoek oorlogsmuseum en (geadopteerde) oorlogsmonumenten -Jaarlijks minimaal 2x bespreken van stadion gedrag / leuzen / groepsdruk
--	--	--	--	--

Thema 2: Gelijkwaardigheid, vanuit pijler: 1, 2, 4, 5, 7, 8				
groep	kennis	vaardigheden	attitude	bronnen
1/2	De leerlingen weten dat er overeenkomsten en verschillen zijn tussen leerlingen in de groep en weten dat ze, ondanks de verschillen gelijkwaardig zijn aan elkaar	De leerlingen kunnen verschillen die er zijn tussen leerlingen in de groep herkennen en benoemen en zijn in staat om te luisteren naar elkaar en elkaar op gelijkwaardige manier benaderen.	De leerlingen zijn bereid verschillen tussen zichzelf en groepsgenoten te respecteren.	-verschillende prentenboeken <i>met als thema diversiteit</i> <i>Tip: Diversiteit en inclusieve prentenboeken • Juf Maike</i> Gouden/zilverenweken -Kwink -het bespreken van voorvallen in klassensituatie
3/4	De leerlingen kennen de overeenkomsten en verschillen die er zijn betreffende de thuissituatie van de groepsgenoten. Ze weten dat ze ondanks de verschillen, gelijkwaardig zijn aan elkaar.	Leerlingen kunnen de verschillen die er zijn tussen de thuissituaties van leerlingen in de groep benoemen en deze op een gelijkwaardige manier waarderen, respecteren en erover praten.	De leerlingen zijn bereid om de verschillen die er zijn tussen hun eigen thuissituatie en de thuissituaties van groepsgenoten te respecteren en te accepteren.	Gouden/zilveren weken -Kwink - het bespreken van ter zake doende voorvallen in de klasse situatie -bespreken antipestprotocol
5/6	De leerlingen kennen de belangrijkste overeenkomsten en verschillen die er in de samenleving zijn, die voortkomen uit levensovertuiging, cultuur en tradities. Ze	De leerlingen kunnen op respectvolle manier de ontmoeting aangaan met de omgeving. Ze tonen belangstelling voor, kunnen het gesprek aangaan,	De leerlingen zijn bereid om de verschillen die er zijn tussen hun eigen situatie en die van anderen in de omgeving te erkennen en te	Gouden/zilveren weken -Kwink - het bespreken van voorvallen in de klassensituatie

	herkennen, ondanks de verschillen, de gelijkwaardigheid van mensen onderling.	luisteren naar de medemens ongeacht de onderlinge verschillen	respecteren en deze niet als belemmering zien om op een respectvolle en gelijkwaardige manier met elkaar om te gaan.	- bespreken antipestprotocol -Blink -Jeugdjournaal - Bezoek Reggedal (deel van de Talentershow) Blink lessen over mensen met een bijzondere eigenschap
7/8	De leerlingen kennen de belangrijkste verschillen tussen de inhoud van enkele verschillende levensovertuigingen, culturen en tradities in onze samenleving. Ze kennen verschillende vormen van genderidentiteit.	De leerlingen kunnen op een respectvolle manier de ontmoeting aangaan met mensen in de omgeving en daarbuiten, ongeacht levensovertuiging, cultuur en tradities.	De leerlingen zijn bereid om de verschillen die er in de samenleving zijn te aanvaarden als verschillen en uit te gaan van gelijkwaardigheid van mensen als persoon en er respectvol mee omgaan.	-Kwink -Methodes Tijdzaken en Blink -het bespreken van voorvallen -Jaarlijks minimaal 2x bespreken van stadion gedrag / leuzen / groepsdruk -bespreken antipestprotocol -Jeugdjournaal - Bezoek Reggedal (deel van de Talentershow)

Met opmerkingen [MO1]: in je Sas groep 6?

Thema 3: Milieuvraagstukken, vanuit pijler: 4, 6, 8				
groep	kennis	vaardigheden	attitude	bronnen
1/2	De leerlingen weten dat het belangrijk is om zorgvuldig met de natuur om te gaan. Ze weten dat afval de natuur/leefomgeving kan vervuilen en dat water belangrijk is voor al het leven op deze aarde.	De leerlingen zijn in staat zuinig om te gaan met de natuur, ruimen afval op (Kunnen eventueel scheiden) En gaan zuinig om met drinkwater.	De leerlingen willen zorgvuldig omgaan met de natuur. Ze gooien afval in de daarvoor bestemde afvalbakken en zijn zuinig met drinkwater.	-Kringgesprekken bij thema's over deze onderwerpen -Projectweek -Afval scheiden in de klas -Herfstwandeling - natuur- en milieuthema's
3/4	De leerlingen weten dat en hoe mensen de natuur vervuilen en dat dit (vaak) blijvende schade heeft voor onze leefomgeving.	De leerlingen dragen eraan bij dat de omgeving niet verder vervuult door regelmatig mee te	De leerlingen willen bijdragen aan een leefomgeving die schoon is en aan een duurzame samenleving.	-Gesprekken over dit onderwerp -Projectweek -Afval scheiden in de klas -Projecten CNME

	Ze weten wat een duurzame samenleving betekent.	helpen met het opruimen van afval.		-Herfstwandeling -Zwerfvuil opruimen
5/6	De leerlingen weten dat schoon drinkwater van levensbelang is. Ze weten dat afvalrecycling beter is voor het milieu en weten dat een schone leefomgeving nodig is om gezond te kunnen leven.	De leerlingen kunnen eraan bijdragen dat de omgeving waarin ze leven en werken schoon blijft, bijvoorbeeld door dit met elkaar te bespreken hoe ze de school(omgeving) schoon kunnen houden. Ze hebben kennis van scheiden van afval en willen bijdragen aan het verminderen van afval.	De leerlingen willen de natuur niet belasten met afval dat o.a. schoon drinkwater bedreigt. Ze zijn bereid om bij te dragen aan een schone en gezonde leefomgeving.	-Gesprekken over dit onderwerp -Blink -Projectweek -Nieuws uit de natuur -Projecten CNME
7/8	De leerlingen weten dat we verantwoord om moeten gaan met natuur en milieu. Ze weten welke voor- en nadelen fossiele brandstoffen hebben. Ze weten welke maatregelen er in ons land genomen moeten worden om bij te dragen aan besparing van energie en gebruik van duurzame energie. De leerlingen weten wat een ecologische voetafdruk is en kennen een aantal oorzaken van een 'grote westerse ecologische voetafdruk'. Ze kennen de oorzaken van het broeikaseffect en kennen maatregelen die deze ontwikkelingen kunnen remmen of stoppen. Ze weten dat	De leerlingen zijn in staat om in hun eigen context keuzes te maken die zorgen voor minder energieverbruik. De leerlingen zijn in staat om met anderen het gesprek te voeren over het belang van het verkleinen van de ecologische voetafdruk. Ze kunnen (grote) vervuilende bronnen van CO2-uitstoot in hun omgeving herkennen en onder woorden brengen wat de gevolgen voor het milieu zijn en uitleggen wat dat te maken heeft met ons consumptiegedrag. Ze kunnen het gesprek voeren over de opwarming van de aarde en het	De leerlingen zijn bereid keuzes te maken om verantwoord om te gaan met natuur en milieu. Ze willen nadenken over hun eigen gedrag m.b.t. gebruik van energie. Ze zijn bereid om na te denken over hun ecologische voetafdruk en nemen hun verantwoordelijkheid om de voetafdruk te verkleinen, Ze zijn bereid na te denken over het risico van de CO2-uitstoot en nemen hun verantwoordelijkheid. Ze zijn bereid na te denken en het gesprek te voeren over het	-Gesprekken over dit onderwerp -Blink -Jeugdjournaal -Projectweken -Projecten CNME -Afval gescheiden ophalen op vr middag

	er tegenstrijdige belangen spelen rond de energietransitie.	belang van milieumaatregelen.	broeikaseffect en hun verantwoordelijkheid te nemen om bij te dragen aan vermindering.	
--	---	-------------------------------	--	--

De leerlingen kunnen benoemen waar en wanneer je digitale media in het dagelijkse leven kunt gebruiken en met welk doel.

Thema 4: Digitaal (samenleven) vanuit de pijlers: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8,				
groep	kennis	vaardigheden	attitude	bronnen
1/2	Ze weten dat het kijken van films, spelen van games en gebruik van apps niet altijd echt is.	De leerlingen kunnen benoemen dat films en het spelen van games van apps niet altijd echt is.	Kinderen ontwikkelen zich vooral via spelend leren en niet met behulp van digitale middelen.	-Doelen uit ICT beleidsplan worden jaarlijks besproken -Gesprekken met de kinderen - Ouders
3/4	De leerlingen weten dat digitale media niet altijd gebruikt kan worden. Ze leren verschillende vormen van digitale media: Apps, games, films, tiktok (X), websites en sociale media, etc.	De leerlingen kunnen benoemen waar en wanneer je digitale media in het dagelijkse leven kunt gebruiken en met welk doel.	De leerlingen zijn bereid kritisch te kijken naar hun digitale mogelijkheden.	-Doelen uit ICT beleidsplan worden jaarlijks besproken -het bespreken van voorvallen
5/6	De leerlingen weten dat onbeperkt gebruik maken van sociale media een verslavend effect kan hebben en ten koste gaat van andere activiteiten. De leerlingen weten hoe je met elkaar omgaat in de digitale wereld en kunnen benoemen wat cyberpesten is. Ze weten dat er via digitale media nepnieuws verspreid wordt en hoe je dit kunt herkennen.	De leerlingen zijn in staat om op sociale media de sociaal wenselijk regels te hanteren en kunnen herkennen wanneer er sprake is van cyberpesten. Leerlingen kunnen benoemen wat nodig is om betrouwbare informatie te vinden op internet en hoe je nepnieuws kunt herkennen	De leerlingen zijn bereid kritisch naar hun digitale media tijd te kijken. Ze zijn bereid om zich op sociale media respectvol en sociaal te gedragen in chats, profielen etc. Ze zijn bereid om te controleren of een informatiebron betrouwbaar is.	-Doelen uit ICT beleidsplan worden jaarlijks besproken -Lessen mediawijsheid -Blink -Blits lessen
7/8	De leerlingen weten wat de voordelen en gevaren zijn van het delen van informatie op digitale kanalen. Ze weten wat intieme media is en herkende voor- en nadelen van het presteren van jezelf op sociale media. Ze weten wat groepsdruk inhoudt bij sociale media en	De leerlingen zijn in staat te benoemen wat wel en niet gedeeld kan worden op sociale media. Ze zijn in staat zichzelf op een betrouwbare manier te presenteren op sociale media. Ze zijn in staat te benoemen wanneer er sprake is van cyberpesten.	De leerlingen zijn bereid kritisch naar hun eigen digitale media tijd te kijken. Ze zijn bereid keuzes te maken in het delen van informatie. Ze kunnen zelf actie ondernemen wanneer er sprake is van o.a. cyberpesten.	-Doelen uit ICT beleidsplan worden jaarlijks besproken -Lessen bureau Halt over online pesten -Lessen mediawijsheid -Blink -Bezoek Risk Factory

	weten welke verantwoordelijkheid ze hebben bij negatieve uitingen (over anderen) of cyberpesten in groepsapps. De leerlingen weten het verslavende effect van media en hoe dit wel of niet zichtbaar is in hun eigen gedrag.		Ze zijn bereid zich op een betrouwbare manier te presenteren op sociale media en hierop te reflecteren.	
--	--	--	---	--

Thema 5: Democratie, vanuit de pijlers: 1 t/m 8				
groep	kennis	vaardigheden	attitude	bronnen
1/2	De leerlingen kennen de afspraken en regels binnen de groep en weten dat je je daaraan moet houden. De leerlingen zijn betrokken geweest bij het samen opstellen van de regels. Ze weten dat deze regels helpend zijn om samen te spelen en werken.	De leerlingen houden zich aan de regels en afspraken binnen de groep. Ze kunnen zelf eenvoudige regels bedenken die nodig zijn om fijn te spelen en te werken en deze toepassen.	De leerlingen willen zich houden aan de afgesproken regels. Willen met elkaar in gesprek over het gebruik van de regels bij het samen spelen en werken. Hier hoort ook het luisteren en de ander laten uitspreken bij.	-Gouden/zilveren weken -Schoolregels bespreken - Kwink
3/4	De leerlingen weten dat iedereen zijn/haar mening mag uiten in de groep. Ze kennen de regels en afspraken in de groep. Ze weten dat bij het samen spelen en werken niet iedereen zijn of haar wens door kan laten gaan. Daarom is het soms nodig dat één persoon beslist of de wens met de meeste stemmen doorgaat.	De leerlingen kunnen een eigen mening over een eenvoudig onderwerp delen in de groep. Ze kunnen de afspraken die in de directe omgeving gelden uitvoeren en nakomen. Ze kunnen afstemmen met de ander over het verschil van mening en afspraken maken op basis van meerderheid van stemmen.	De leerlingen willen hun eigen mening delen met de groep. Ze zijn bereid de afspraken die gemaakt worden te accepteren.	-Gouden/zilveren weken -Schoolregels bespreken -Antipestprotocol bespreken -Gesprek na weekend
5/6	De leerlingen weten dat iedereen zijn/haar mening mag delen in de samenleving.	De leerlingen kunnen hun eigen mening over een bepaald onderwerp dat	De leerlingen willen hun eigen mening over maatschappelijke	Gouden/zilveren weken -Blink -Leerlingenraad -Schoolregels bespreken

	<p>Ze weten wat een democratische manier is om te komen tot een besluit.</p> <p>De leerlingen weten hoe de gemeentelijke politiek in basis functioneert en kunnen uitleggen wat een burgemeester, wethouder en een college van B&W is.</p>	<p>speelt in de maatschappij delen in de groep. Ze kunnen democratische besluitvorming vormgeven in de groep en zijn in staat een verkiezing te organiseren rondom een onderwerp. Ze kunnen aangeven waarom gemeentelijke politiek belangrijk is.</p>	<p>onderwerpen delen in de groep. Ze zijn bereid zich om op democratische wijze afspraken te maken en zich daaraan te houden.</p>	<p>-Antipestprotocol bespreken</p> <p>-Gesprek na weekend/ jeugdjournaal</p>
7/8	<p>De leerlingen weten hoe het Nederlandse kiesstelsel in basis werkt en hoe volksvertegenwoordiging, regering, wetgeving en rechtspraak vorm krijgen en functioneren.</p> <p>Ze kennen de hoofdstromen van de verschillende politieke visies op de samenleving.</p> <p>De leerlingen weten wat het gelijkheidsbeginsel inhoudt en kennen de vrijheden en plichten die er gelden om machtsmisbruik tegen te gaan.</p>	<p>De leerlingen kunnen een verkiezing organiseren en voor en nadelen van het kiesstelsel verwoorden.</p> <p>Ze kunnen de hoofdstromen van de verschillende politieke visies uitleggen, met elkaar vergelijken en in gesprek gaan.</p> <p>Ze kunnen benoemen waarom gelijkheid belangrijk is en kunnen voorbeelden van ongelijkheid en schending van rechten benoemen.</p>	<p>De leerlingen zijn bereid om een actieve rol te spelen in de democratie. Ze zijn bereid om hun eigen visie te vergelijken met de verschillende politieke visies in de samenleving.</p> <p>Ze zijn bereid de vrijheden rechten en plichten van anderen te beschermen en iedereen gelijk te behandelen.</p>	<p>Gouden/zilveren weken</p> <p>-Blink</p> <p>-Leerlingenraad</p> <p>-Lesmateriaal Prinsjesdag en verkiezingen</p> <p>-Bezoek aan burgemeester</p> <p>-Bespreken landelijk nieuws</p>

Thema 6: Onze wereld, vanuit de pijlers: 3, 4, 5, 7, 8				
groep	kennis	vaardigheden	attitude	bronnen
1/2	<p>De leerlingen weten dat er in andere landen andere gewoonten zijn. Ze weten dat ze in Nederland wonen en dat er ook mensen wonen uit andere</p>	<p>De leerlingen kunnen enkele verschillen benoemen tussen dagelijkse gewoonten en rituelen in eigen land en uit een ander land/werelddeel.</p>	<p>De leerlingen zijn bereid respect te tonen voor belangrijke dagelijkse gewoonten uit verschillende culturen die in hun</p>	<p>-Goede doelen acties</p>

	landen met andere gewoonten. Ze weten dat er in Nederland en in andere delen van de wereld mensen in armoede leven.	Ze oefenen dagelijks met eetgewoonten, groeten en afscheid nemen.	omgeving zichtbaar zijn. Ze zijn bereid om binnen hun eigen mogelijkheden op te komen voor mensen in armoede.	
3/4	De leerlingen weten dat er in Nederland mensen van verschillende culturen naast elkaar leven. Ze kennen enkele landen waar armoede is. Ze kunnen voorbeelden benoemen hoe er hulp geboden kan worden. Ze weten dat we op verschillende manieren verbonden zijn met mensen uit andere landen. (bv. Productie, consumptie, vakantie, migratie etc.)	Leerlingen kunnen enkele culturen noemen en herkennen die in de Nederlandse samenleving aanwezig zijn. Ze kunnen enkele oorzaken van armoede in derdewereldlanden benoemen (bv. mislukte oogsten, gebrek aan werk, ziekte, oorlogen) Ze kunnen voorbeelden benoemen waarop hun eigen leven is verbonden met andere delen van de wereld.	De leerlingen zijn bereid om zonder (voor)oordeel te kijken naar andere culturen. De leerlingen zijn bereid om binnen eigen mogelijkheden op te komen voor mensen in armoede. De leerlingen zijn bereid het besef toe te laten dat er wederzijdse afhankelijkheid is tussen Nederland en andere delen van de wereld.	-Goede doelen acties -Blink
5/6	De leerlingen weten dat veel producten die bij ons populair zijn, waaronder kleding, speelgoed en eten, uit andere landen afkomstig zijn. Ze weten iets van de omstandigheden waaronder deze producten worden geproduceerd.	De leerlingen kunnen de herkomst van hun eigen kleding en andere bezittingen nagaan. Ze kunnen (oorzaken van) problemen van derdewereldlanden in relatie tot de productie van hun kleding en andere bezittingen noemen en kunnen oplossingsrichtingen noemen voor dergelijke problemen. Ze kunnen onderscheid maken tussen korte-termijn-oplossingen en lange-termijn-oplossingen.	De leerlingen zijn bereid om het gesprek aan te gaan over hun eigendommen, waar die vandaan komen, hoe en door wie ze gemaakt zijn, met name kleding. Ze zijn bereid mee te denken over oplossingen voor gebieden waar armoede heerst en ze zijn bereid mee te denken in hoe het anders kan.	-Goede doelen acties -Blink -Jeugdjournaal -Leerlingenraad

7/8	De leerlingen weten dat kennis van buitenlandse talen een belangrijk middel is om contact te leggen met mensen wereldwijd. De leerlingen weten dat onze open economie verweven is met de wereld economie. Belangrijke vraagstukken zijn: veiligheid en milieu. De leerlingen weten welke rol Nederland heeft gehad in de koloniale geschiedenis. (o.a. de slavernij)	De leerlingen kunnen zich in het Engels voorstellen. Ze kunnen uitleggen op welke manieren onze economie is verbonden met die van andere landen. Ze kunnen uitleggen dat vraagstukken van veiligheid en milieu een internationaal karakter hebben en daarover in gesprek gaan. De leerlingen kunnen de koloniale geschiedenis in historisch perspectief duiden en zijn in staat daarover in gesprek te gaan.	De leerlingen zijn bereid om te gaan met mensen uit andere culturen. Ze zijn bereid om na te denken over de voor- en nadelen van internationale economische verbondenheid, zowel voor henzelf als voor de mensen in andere landen. De leerlingen zijn bereid kritisch te kijken naar het (koloniale) verleden van ons land en daarop te reflecteren.	-Goede doelen acties -Blink -Tijdzaken -Jeugdjournaal -Engels -Leerlingenraad
-----	--	--	--	--

Daarnaast maken we tijd, ruimte en geld vrij, zodat de kinderen in elk schooljaar een culturele activiteit aangeboden krijgen. De activiteiten zijn te rangschikken onder diverse thema's hierboven genoemd.

In groep 1: picknick in de tuin bij kasteel Oosterhof (bij goed weer) i.c.m. een rondleiding door het kasteel.

In groep 2: Zomp (+ bijenkast)

In groep 3: Pelmolen Rijssen

In groep 4: Rijksmuseum Amsterdam

In groep 5: Oyfo / techniekmuseum

In groep 6: Oorlogsmuseum Nijverdal + Bezoek 2 monumenten 5 mei

In groep 7: Rijksmuseum Enschede +evt. Bezoek wijk Roombeek

In groep 8: Schaatslessen en gastsprekers Elfstedentocht

6. Monitoren van de opbrengsten

Wij kiezen er als school bewust voor om burgerschap onderwijs niet als vak op het rooster te zetten maar zoveel als mogelijk te integreren in alles wat we doen op school. In de verschillende vakken maar ook in de vieringen, feesten, uitstapjes, themaweken etc.

Wij willen als school een echte oefenplaats zijn in de volle breedte van ons onderwijs. Dat valt meestal niet te toetsen, alleen te monitoren.

Daarom is het toetsen en monitoren van de doelen die wij ons stellen niet eenvoudig. Om de kinderen te volgen gebruiken we het leerlingvolgsysteem van CITO kleuter in beeld voor de groepen 1 en 2 en leerling in beeld voor de groepen 3 t/m 8.

Een (groot) deel van de burgerschapsdoelen zit verweven in de methodes die we op school gebruiken. Hetzij in de methodes van de wereld oriënterende vakken, levensbeschouwing of in de methode van sociaal emotionele vorming. De wereld oriënterende vakken worden per periode afgesloten met toetsen of een andere vorm van check of de doelen gehaald zijn. Daarnaast vullen alle leerlingen in groep 6, 7 en 8 de SCOL en de monitor sociale veiligheid in. Hier halen we op schoolniveau ook uit of de ontwikkeling van de leerlingen op dat gebied voldoende zijn.

Burgerschap staat één keer per jaar op de agenda van de teamvergadering. Daarin bespreken we of het lukt aan de gestelde doelen te werken. Is er aanpassing nodig? Wat kunnen we als team onderling van elkaar leren van burgerschap onderwijs. Zijn we ons bewust genoeg van onze voorbeeld- en voorleefrol als team? Wat spreken we hierover af en leggen we vast? In de laatste teamvergadering van het schooljaar maken we afspraken voor het burgerschap onderwijs in het volgende schooljaar. Wat passen we aan en leggen we vast?

In het managementgesprek dat het CvB jaarlijks met de directeur van de school houdt, is de ontwikkeling, vormgeving en implementatie van burgerschapsvorming een vast gespreksonderdeel.

In de voortgang van de gestelde doelen (in de volle breedte) van de school is het werken aan en met de gestelde doelen burgerschapsonderwijs ook onderdeel van het kwaliteitsgesprek van de kwaliteitsmedewerker met de interne begeleiders.

7. Professionaliseren en faciliteren

Een deel van onze professionalisering doen we tijdens de teamvergaderingen waarin we met elkaar ons burgerschapsonderwijs bespreken.

Daarnaast kunnen leerkrachten die daar behoefte aan hebben zich scholen op het geven van burgerschapsonderwijs. Binnen de SKOT-academie is burgerschap verweven in divers aanbod. Indien nodig nodigen we specialisten van het Expertisepunt Burgerschap uit in onze school om met ons mee te denken en door te ontwikkelen.

Onder professionaliseren verstaan we ook de bewustwording van het team wat we allemaal al doen in ons werk met de kinderen aan burgerschapsvorming.

Met elkaar als team weten wat we doen en daar bewust mee omgaan, zal bijdragen tot professionalisering van burgerschapsvorming binnen onze school.